

2022

རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས།

སེར་ལུང་རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ་གྲིས་བརྩམས།
བོད་ཡུལ་སྐྱེ་ཁམས་ཐེབས་ཚུ་ཚོགས་པས་སྒྲིལ།

Tibetan Ecology Foundation

10/4/2022

ལམས་རིག་པའི་སྐོར་གྱི་བཞོ་སྒྲིབ་དང་། སྐོར་སྐྱོད་ཀྱི་བརྟན་པ་ལམ་དུ་ཡོད་པ་ལག་ཡིན།

ཞིབ་འཇུག་གི་གནས་བབ། བོད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་དང་། ལྷན་པར་དུ་རི་བོ་དང་། ཚུ་ཚེན། འཕྲུགས་རོམས་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་
ནི་མིག་ལྟར་མང་དུ་འགོ་བཞེན་ཡོད། དེའི་རྒྱ་མཚོན་ནི་མཐོ་སྐང་གི་ཁོར་ལུག་འདི་གོང་དུ་བརྗོད་པ་བཞིན་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་དང་། མི་རིགས་
མང་པོའི་འཚོ་གནས་དཔལ་འབྱོར་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཤེས་པས་རེད། ཞིབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་གཙོ་བོ་ནི་ཚོན་རིག་པ་
དང་། ས་ཁམས་རིག་པ་བ། གནམ་གཤེས་ཚེད་མཁས་པ་སོགས་ཡིན། དེ་དག་གི་ནང་དུ་བོད་ལ་ཤ་ཚ་ཞིང་། ཁོར་ལུག་གི་གནས་བབ་མཁྱེན་
པའི་བོད་ཕྱི་ནང་གི་མཁས་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཀྱང་འདིའི་ཕྱོགས་ལ་སེམས་ཁུར་དང་། རྡོ་སྐང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། མདོ་དབྱས་མཐོ་སྐང་གི་ཁོར་
ལུག་འདི་བཞིན་འཛམ་གླིང་གྱི་ལ་གལ་ཚེད་རང་བཞིན་ཅི་ཙམ་ཆགས་པ་དེའི་ཚོད་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་གི་གནས་བབ་ཀྱང་ལྷན་ལས་ཡག་ཏུ་འགོ་
བ་སྐོས་མེད་ཡིན་པས་ཞིབ་འཇུག་གི་གནས་བབ་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་འགོ་བཞེན་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་རང་གི་ནང་དུ་འདིའི་སྐོར་ལ་
ཟུར་འདོན་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ནི་ཉ་ལམ་མེད་པ་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད། དེ་བས་ཁོ་བོས་དུས་ཚོད་དང་རྣམ་པས་གང་ཕྱོགས་ཀྱིས་འདིའི་སྐོར་ལ་
ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་གི་སྤྱིའི་གནས་ཚུལ་ཉུང་བསྐྱས།

བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་ལ། འཛམ་གླིང་གི་
ཡང་ཐོག་དང་། གོ་ལའི་སྤེ་གསུམ་པ་ཞེས་
འབོད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་དང་གི་ཚན་རིག་པ་
དང་། ས་ཁམས་རིག་པ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཆེ་
བརྟོད་ཀྱིས་འབོད་ཚོག་ཅིག་ཡིན། འབོད་
ཚོག་འདིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་འདི་འཛམ་
གླིང་ཁྱོད་ཡོངས་ལ་གལ་ཚེད་རང་བཞིན་
ཡིན་པ་གསལ་སྟོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། དེ་ཡང་
འཛམ་གླིང་འདིའི་ཐོག་ཏུ་གང་རང་ཆེ་ལ་
འཕྲུགས་རོམ་ཉ་ཅང་མང་པའི་ས་ཆ་ནི།

འཛམ་གླིང་གི་སྤོ་སྤོ་ཨན་ཏར་ཏེ་ཁ South Pole Antarctic དང་། བྱང་སྤེ་ཨག་ཏེག་ North Pole Arctic གཉིས་ཡིན་ཞིང་། དེ་གཉིས་ལུང་པའི་གང་
རང་ཆེ་ལ་འཕྲུགས་རོམ་མང་བ། གངས་འཕྲུགས་དང་དེ་ལས་བྱུང་བའི་གཙང་ཚུ་མང་ཤོས་གསུམ་པ་དེ་བོད་ཡིན་པས་བོད་མཐོ་སྐང་ལ་
འཛམ་གླིང་གི་སྤེ་གསུམ་པ་ཞེས་འབོད་པ་ཡིན། ¹ བོད་མཐོ་སྐང་ནི་རྒྱ་མཚོའི་དོས་ནས་མི་ཏར་(m²) ༤༠༠༠ ཙམ་གྱི་སར་ཆགས་ཤིང་། ས་ཁྱོན་
གི་ལོ་མི་ཏར་གྲུ་བཞི་མ་(km²) ༡༠༥༠༠༠ ལྷག་དང་། འཕྲུགས་རོམ་གྲངས། ༤༤༠༠༠ ལྷག་ཡོད་པས། ས་གཞི་རིལ་མའི་ཐོག་གི་འཕྲུགས་རོམ་
མང་ཤོས་ཀྱི་ས་ཆ་ཡིན། འཛམ་གླིང་གི་དངས་གཙང་ཚུའི་འབྱུང་ཁུངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། འབྲི་ཚུ་དང་། མ་ཚུ། ཇ་ཚུ། རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ།
སོང་གོ་ཁ་བབ། ཡར་སྐྱོད་གཙང་བོ་སྤེ་ཨ་ཤ་ཡའི་གཙང་ཚེན་དུག་གི་མགོ་ཁུངས་ཀྱང་ཡིན། ² འཛམ་གླིང་ཁྱོད་ཡོངས་ཀྱི་མི་འབོར་བརྒྱ་ཆ་ ༤༧
ལ་ཉེ་བ་ཞིག་བོད་མཐོ་སྐང་ནས་འབབ་པའི་ཚུའི་ཐོན་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ཡོད། བོད་མཐོ་སྐང་ནས་བབས་པའི་ཨ་ཤ་ཡའི་ཚུ་ཚེན་ལག་དང་དེ་
དག་གི་བཟུང་རྒྱུ་ས་ཁུལ་ཁྱོད་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ས་ཡ་ལྔ་དང་། འབྲུམ་བཞི། ཁྲི་བདུན་ལྷག་ཟེན་ཡོད་པས། ༥༤༧༧༧༠༠ གོ་
ལ་སྤྱིའི་ས་ཁྱོན་བརྒྱ་ཆ་ ༩ ལྷག་ཟེན་ཡོད། མདོར་ན་བོད་མཐོ་སྐང་གི་ཁོར་ལུག་ནི་རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱ་ཡི་མི་གངས་ས་ཡ་མང་པོའི་དཔལ་འབྱོར་

¹ དབ་མིང་། རྒྱ་ནག་མི་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་མཐོ་སྐང་གི་ཁོར་ལུག་ཐོག་རྒྱལ་ཤ་དཀར་པོ་བཏོན་པར་བོད་མིའི་སྤྱི་གཞུག་འཕྲུགས་ཀྱིས་ལན་འདེབས། ཚེས་པ་པོ་ཕྱི་དྲིལ་ལན་འདེབས་ཚོགས་རྒྱུང་།
པར་འབྲེམས། ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། པར་ལོ། ༢༠༡༥། ཤོག་ངོས། ༩ པར་གསལ།

² དབ་མིང་། བོད་མཐོ་སྐང་གི་གནམ་གཤེས་འབྲུར་ཐོག་གི་ཤུགས་རྒྱུན། ཚེས་པ་པོ་ཚོན་རིག་པ་དང་ས་ཁམས་རིག་པ་བ་སྐོར་ཞིག་རྒྱུར་མཁན། འཇིག་མེད་སྤོ་གོས་དང་བརྟན་འཛིན་བཟང་པོ། པར་ལོ།
༢༠༡༧ པར་འབྲེམས། ཕྱི་དྲིལ་ཁོར་ལུག་ལྟེ་ཚོན། ཤོག་ངོས། ༡༢ ནས་༡༩བར།

དང་། འཚོ་གནས་ལ་ཉ་ཅང་འབྲེལ་བ་དམ་པོར་གྱུར་ཡོད་པས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་ནི་འཛམ་གླིང་གི་ཁོར་ལུག་དང་། བོད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་སྤང་སྐྱོབ་པ་ནི་འཛམ་གླིང་གི་ཁོར་ལུག་སྤང་སྐྱོབ་པ་ལིན་པས་འཛམ་གླིང་ལ་ཤ་ཚ་ཞིང་འགན་ཁུར་ལེན་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་དོ་སྣང་བྱེད་འོས། ལྷག་པར་དུ་དེང་སང་འཛམ་གླིང་གླིང་ཚ་དོད་འཕམ་བ་དང་བསྐྱུར། བོད་མཐོ་སྐང་གི་གནམ་གཤིས་ཚ་དོད་ཀྱང་ཉ་ཅང་འཕམ་བཞིན་པ་མ་ཟད་བོད་ཀྱི་འབྲུག་ས་རྒྱུ་ཚད་ཀྱང་ལོ་རེ་བཞིན་ཇི་མཐོར་འགོ་བཞིན་ཡོད་པས་ཉ་ཅང་ཇོ་དག་ཏུ་འགྱུར་བཞིན་ཡོད།

རི་བོ།

རི་བོ་ཞེས་པའི་ཚོག་འདི་ཐོས་སྐབས། མཐོ་ཞིང་བརྗེད་ལ་ནགས་ཚལ་གྱིས་བསྐབས་པའི་ས་འཛིན་ཞིག་གས། ཡང་ན་བྲག་དང་། སྤང་རྩ་སོགས་གང་རུང་གིས་སྤང་པའི་དཔང་མཐོ་ཞིང་གོང་ངེར་ལངས་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་སྒོ་ལ་འཁོར་ཡོང་ངེས། འོན་ཀྱང་རི་བོ་ཇི་ལྟར་གྲུབ་པའི་རིམ་པ་དང་། རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་སོགས་ལ་གཏོང་བའི་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ནས་གྲུབ་དོན་གསལ་བོར་བཀོད་པ་ཉ་ཅང་ཉུང་། དེ་བས་ཁོ་བོས་གནམ་རབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ལག་གི་གྲུབ་དོན་དང་། དེང་རབས་ཚན་རིག་པས་གཏན་འབེབས་གྲུབ་དོན་བཞིན་རི་བོ་ཇི་ལྟར་གྲུབ་པའི་རིམ་པ་རྩེ་མཐོང་ཅིག་སྤང་བར་བྱའོ། གནམ་རབས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་དག་ལས་གསུང་ཚུལ་སྤྲོ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་དེ་དག་གི་གཞི་འཛིན་ས་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་བོ་སྤང་བཅའ་སྐམ་པོས་མཛད་པར་གྲགས་ཤིང་། དུས་རབས་བརྒྱ་གཅིག་པའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཚོགས་སུ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱུང་བའི་ «འགའ་ཚེས་ཁ་ཁོལ་མ།» དང་། དཔལ་བོ་གཙུག་ལག་བློང་བས་དུས་རབས་བརྒྱ་གཅིག་པའི་ནང་དུ་བྲིས་པའི་

«ཚོས་འབྲུང་མཁའ་པའི་དགའ་སྟོན།» གཉིས་ཡིན། དེ་གཉིས་ཀྱང་རྩ་བའི་འདོད་ཚུལ་གཅིག་པས་བྱི་མ་ཚོས་འབྲུང་མཁའ་པའི་དགའ་སྟོན་ལས་གསུང་ཚུལ་ནི། དེ་ཉིད་ལས།⁶ ཀྱན་ཀྱང་ཚུ་ཡི་རྒྱ་མཚོར་གྱུར་པའི་ནང་། ཞེས་དང་། མཚོ་དེ་འཁོལ་བ་ཞི་ཞིང་རབ་ཏུ་བསེལ། ཀོང་གི་རྒྱ་བརྒྱུ་ཞེས་བྱའི་ཐོམས་བྱེ་བས། རུ་བཞི་རྒྱ་རུ་གང་བ་དེ་རུ་བེམ། རྒྱ་གཞན་དག་ཀྱང་དེ་ལྟར་བེམ་པ་ཡིས། བོད་ཁམས་ལུལ་གྱི་རྣམ་པ་གསལ་བར་དོད།⁷ ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་བོད་ཀྱི་ས་ཁམས་ཆགས་ཚུལ་བཤད་སྐབས། ཐོག་མར་ཚུ་ཡིས་གང་ཞིང་ག་ལེར་ས་གཞི་ཆགས། ས་གཞི་དེ་ལས་རི་བོ་སོགས་བྱུང་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁམས་ཀྱི་རྣམ་པ་དོད་ཚུལ་གསུང་ཡོད། བཤད་སྐབས་འདི་ལྟར་ན། བོད་ཀྱི་རི་བོ་དག་ནི་རྒྱ་མཚོའི་རྩོད་དང་། ས། བྱེ་མ་སོགས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་། དེ་ཡང་རྒྱ་རྒྱུན་གང་ཞིག་གིས་ག་ལེར་འབྱར་དོད་དུ་གྱུར་ནས་མཐོ་སྐང་གི་ཡང་རྩེར་སོན་པ་གསལ་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་གནམ་བོའི་དཔེ་ཆ «ཚོས་མཛོན་པ་མཛོད་ཀྱི་ཚོག་ལེའུར་བྱས་པ།» ལས།⁸ “འདོད་ན་དབང་བོ་མེད་པ་དང་། སྤྱི་མེད་མ་རབ་དུལ་རྒྱུད།” ཅེས་རྩ་བའི་དུལ་རྒྱུད་བརྒྱུད་ཀྱིས་གསུགས་ཅན་རྣམས་གྲུབ་པར་བཤད་པས་རི་བོའང་དེ་ལས་མ་འདས། དེང་རབས་ཀྱི་ས་ཁམས་རིག་པ་དག་གིས་བཤད་ཚུལ་ནི།⁹ ལོ་ས་ལ་ཡེ་ལོ་ཅམ་གྱི་གོང་དུ་ཡུ་ར་ཤིའི་ས་གཞིའི་ལྗེར་མ་ Plate Eurasian དང་། རྒྱ་གར་གྱི་ས་གཞིའི་ལྗེར་མ་ Indian Plate གཉིས་རྒྱ་རྒྱུན་གང་ཞིག་གིས་གདོང་ཐུག་བྱུང་ཞིང་ཐུགས་ཀྱིས་བཅོར་བ་ལས་བོད་དང་རི་བོ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་རྣམས་འབྱར་དོད་དུ་གྱུར་ནས་ད་ལྟའི་མཐོ་ཞིང་རྩམ་བརྗེད་ལཱ་པའི་བོད་ཀྱི་རི་བོ་རྣམས་བྱུང་བར་བཤད། བཤད་སྐབས་འདི་ལྟར་ན་ཡང་། བོད་ཀྱི་རི་བོ་དག་གི་གྲུབ་ཆ་ནི། འཚོ་ཐུབ་པའི་བེ་རྩེས་དང་། ཐོག་འཛིན་རྒྱུད་ཀྱི་ཡང་རྒྱུད་ཀྱི་ནག་རྩེས་ཉིས་འབྱུར་འབར་རྩེས། རྩེས་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲུང་བ་གཞན་དང་། བསྐྱུས་རྩེས་སོགས་ལས་གྲུབ་ཅིང་། སྤོན་ནས་དམའ་སར་གནས་པའི་རྒྱ་མཚོའི་ས་རྩོད་དང་། བྱེ་མ་སོགས་ཀྱིས་གྲུབ་པར་བཤད། དེ་དག་ནི་བོད་ཀྱི་རི་བོ་དག་གི་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྒྱ་ཚལ་དེང་དུས་ས་ཁམས་རིག་པའི་མཁའ་པའི་ Geologists བཞེད་ཚུལ་རྣམས་

⁶ དཔེ་དེབ་ཀྱི་མིང་། མདོ་དབྱུང་མཐོ་སྐང་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཁོར་ལུག་ལ་སྤང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་སྐོར་བརྗེད་པ་ལྷག་བསམ་པར་མ་དཀར་པོའི་རྒྱན་པོ། ཚེས་པ་པོ། དཔལ་བོ་ས་བོད་རྣམས་ཚེ་རིང་། པར་རྒྱན་ཁང་། གན་སྤུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། པར་ལོ། ༢༠༠༤ལོའི་ཟླ་དང་པོ། ཤོག་གངས། ༡༩ པར་གསལ།

⁷ ཚོས་འབྲུང་མཁའ་པའི་དགའ་སྟོན། ཚེས་པ་པོ། དཔལ་བོ་གཙུག་ལག་བློང་བ། པར་རྒྱན་ཁང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། པར་ལོ། ༢༠༠༤ ཤོག་ངོས། ༢༡

⁸ ཚོས་མཛོན་པ་མཛོད་ཀྱི་ཚོག་ལེའུར་བྱས་པ། ཚེས་པ་པོ། སྤང་བཤུན་དབྱིག་གཉེན། པར་རྒྱན་ཁང་། ལེན་སྤང་དཔེ་མཛོད་ཁང་། པར་ལོ། ༢༠༡༥ ཤོག་ངོས། ༩

⁹ དེང་རབས་ཚན་རིག་པའི་བཤད་ཚུལ། ལོ་རྒྱུས་འཚད་ཁིད་ཀྱི་བརྒྱན། འཚད་ཁིད་མཁའ་ལོ། ལོ་རྒྱུས་མཁའ་པ་བྱམས་པ་བསམ་གཏན། ལ་བྱང་། https://youtu.be/df6yG5ik_oU དང་། <https://youtu.be/g7onSRfwNI>

ཡིན། རི་བོ་ལ་དབྱེ་བ་བྱས་ན། གངས་རི་དང་། རྒྱལ་རི། སྤང་རི། རྩ་རི་སོགས་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་དག་རི་རེ་ལའང་རང་རང་གི་རྒྱ་ཆ་
དང་འབྲེལ་བའི་བྱུང་ཚེས་དང་། བྱེད་ལས་མ་འདྲ་བ་མང་བོ་ཞིག་ཡོད་པའང་སློབ་ཅི་དགོས།

གནམ་གཤིས།

གནམ་གཤིས་ཀྱི་གོ་དོན་ནི། ས་ཆ་ག་གེ་མོ་ཞིག་དང་། ཏུས་ཚོང་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཚ་དོད་དང་། གནམ་འཐེབས་པ། རྣམ་ཤས་ཆེ་བ། ཉི་
འོད། ལྷག་པ། ལྷང་། ཆར་བ། རྣམ་ལྷའི་དྲོ་འབྲུག་སོགས་ཀྱི་གནམ་སྣངས་ལ་ཟེར། སྤྱིར་བཏང་གནམ་གཤིས་ཟེར་བའི་ཚོགས་འདའི་ངོ་གདོང་རང་
གི་གོ་དོན་ནི། རྣམ་མཁའི་གཤིས་ལུགས་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་གོ་མོད། གོ་དོན་དོག་དོག་ནི་རྣམ་མཁའི་དབྱིངས་སུ་རྒྱ་རྒྱུན་གང་ཞིག་གིས་ཚ་དོད་
འཕེལ་གྱིབ་དང་། ལྷག་ལྷང་། ཆར་བ་སོགས་ཀྱི་འགྲུལ་ཐོག་གི་གནམ་སྣངས་ལ་ཟེར་བ་ཡིན། དེ་བས། གནམ་གཤིས་ནི་འགོ་བམ་ཙམ་མ་ཟད།
ས་སྐང་ཉིལ་བོའི་སྐྱེ་འགོ་ཡོངས་ལ་ཉ་ཅང་གི་གལ་ཆེན་དང་། འབྲུལ་དུ་མེད་པའི་རྟེན་འབྲུང་གི་འབྲེལ་བ་གྲུབ་ཡོད། དཔེར་ན། ཆར་བ་དང་ཉི་
འོད་སོགས་དུས་ཐོག་མ་བྱུང་ན་ཞིང་བའི་སོ་རྣམ་དོན་མེད་དུ་འགྱུར་བ་དང་། ཆར་ལྷང་དྲག་པོ་བྱུང་ན་མི་རྒྱ་ཐོག་གསུམ་ལ་གཞོན་སྦྱོར་ཚད་
མེད་འབྲུང་ཞིང་། ཚ་དོད་ཆེ་དྲགས་ན་རྣམ་ཤས་ཆེ་བར་གྱུར་ནས་དཀའ་ངལ་སྣ་ཚོགས་འབྲུང་བ་སོགས་འཚོ་གནས་དང་ཉ་ཅང་གི་འབྲེལ་བ་
ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན།

རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ།

རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ནི་ཕྱོགས་མང་བོ་ཞིག་ནས་སྤོང་ཚོགས་རྣམས་རི་ལ་ཤིང་རྣགས་ལེགས་པར་སྐྱེ་འཕེལ་བྱུང་ན་གནམ་གཤིས་
ཀྱི་དྲོ་གང་ལེགས་པར་འབྲུང་ཞིང་། གངས་རི་ལ་འབྲུགས་རོམ་མང་ཉུང་ལས་གནམ་གཤིས་ལ་ཚ་དོད་ཀྱི་འགྲུལ་བ་འབྲུང་། གངས་རི་ལས་
འབྲུགས་རོམ་གྱི་བཞུར་ཚད་ལས་ཆར་ལྷག་གི་ཤུགས་ཚད་ལ་འགྲུལ་བ་ངེས་ཅན་འགོ། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་ལོག་དང་། རྣམ་ཤས་ཆེ་བ། ཆར་ཆུ་དུས་
སུ་མོད་མིན་སོགས་ནི་རི་བོ་དང་ཐང་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་དག་རེད། ཉི་བའི་ཆར་བོད་ཀྱི་རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་
ལས་བྱུང་བའི་གནད་དོན་ནི་རྩ་དྲག་རང་བཞིན་དང་། མི་ལེགས་པའི་རང་བཞིན་དུ་འགྲུལ་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན། ”དུས་རབས་ཉི་ཤུ་བའི་ལོ་
རབས་བདུན་ཅུའི་རྣམས་སུ་མདོ་དབྱུས་མཐོ་སྐང་གི་འབྲུགས་སྤང་གི་སྤྱིའི་རྒྱ་ཁྲི་ལ་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་(km²) ༤༤༤༥.༧༤ ཡོད་མོད། ད་ལྟ་
བོད་མཐོ་སྐང་གི་འབྲུགས་སྤང་གི་སྤྱིའི་རྒྱ་ཁྲི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ ༤༤༤༤.༤༠ མ་གཏོགས་མེད། འདི་ལྟར་ན་ལོ་རེར་ཆ་སྟོ་མས་འབྲུགས་སྤང་
སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ ༡༤༧.༣༤ རེ་ཉུང་དུ་འགོ་བཞིན་ཡོད།” དེ་བཞིན་དུ་མཁའ་དབྱུགས་བཅོག་པར་གྱུར་བའི་དབང་གིས་ཉེན་རེར་མི་༤༠༠
ལྷག་འཆི་ལམ་དུང་འདྲེད་བཞིན་པ་དང་། རྒྱ་ལ་སྤྱོད་བཅོག་ཐེབས་པའི་རྒྱུ་གྱིས་ལོ་རེར་མི་ཁྲི་༢༥༠༠ ལྷག་འཆི་ལམ་དུ་འདྲེད་བཞིན་པ་
ཡང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འགྲུལ་བ་ལ་བརྟེན་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ། རི་ལི་རྒྱལ་བོ་ཉི་མ་ལ་ལ་ལུལ་གྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་དང་། དེ་དང་འབྲེལ་བའི་
གནམ་གཤིས་ཀྱི་འགྲུལ་བ་ནི། བོད་མདོ་དབྱུས་མཐོ་སྐང་གི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་བཟང་ངན་ལ་རག་ལས་ཡོད་ཅིང་། ཆབ་རོམ་ལ་ཞིབ་འཇུག་
བྱེད་པའི་ཚན་རིག་པ་དག་གིས་ཞིབ་འཇུག་གི་གྲུབ་དོན་ལྟར་ན་གོ་ལའི་ཚ་དོད་རེ་མཐོར་སོང་བའི་དབང་གིས་གྲུང་གོ་དང་། ཉིན་དུ། པ་གི་སི་
ཕན། འབྲས་ལྗོངས། འབྲུག་རྒྱབ་ཁབ་སོགས་ཀྱི་མི་གངས་དུང་ལྷུར་མང་བོར་རྒྱུས་མི་འདང་པས་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འཕྲད་སྲིད་ཅེས་ཉེན་བརྟེན་
བཏང་ཡོད། རི་བོ་དག་གི་འབྲུགས་རོམ་དང་། གསེབ་དུ་སྤྱོད་པའི་གཏེར་དངོས། དེ་ལས་བྱུང་བའི་རྒྱ་བོ་སོགས་ཆ་སྟོ་མས་ལེགས་འབྲིག་བྱུང་བ་
ལས་ཆར་ཆུ་དུས་སུ་བབ་ཅིང་། ཚ་དོད་སྟོ་མས་སྤྱིག་བྱེད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གནམ་གཤིས་ལེགས་པར་འབྲུང་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལས་སྤོག་པ་ནི་
གནམ་གཤིས་མི་ལེགས་པ་འབྲུང་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་རེད། དེ་དག་གི་རི་བོ་དང་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ཕྱོགས་ངོས་འགའ་ཞིག་ཡིན།

¹ དཔེ་དེབ་ཀྱི་མིང་། མདོ་དབྱུས་མཐོ་སྐང་གི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་ལ་བྱུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་རྩ་བོ་བཟོད་པ་ལྷག་བསམ་བད་མ་དཀའ་བའི་རྒྱུ་ལོ། ཚོམ་པ་ལོ། དཔལ་རེས་བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་། པར་སྐྱེན་ཁང་།
ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། པར་ལོ། ༢༠༠༥ལོའི་ཟླ་དང་པོ། ཤོག་གཤངས། ༢༤

ཁོར་ཡུག་གི་སྤྱང་སྐྱབ་ཀྱི་དགོས་པ་གཤམ།

གོང་དུ་བཤད་པའི་གནད་དོན་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོར་ཡུག་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་དུ་རི་བོ་དང་། འབྲུགས་རོམ། གཙང་ཆུ་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་བོད་མངོན་དབྱེས་མཐོ་སྒང་གི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ནི་མི་གུངས་དུང་ཕྱུར་མང་བོའི་འཕྲོད་བསྟེན་དང་། འཚོ་བ། དཔལ་འབྱོར། ཐར་ཚོ་སོགས་ལའང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་གཤམ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པས་དེ་དག་ཅི་ཅམ་གཤམ་ཆེ་བ་དེའི་ཚོད་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ཀྱང་དེ་ཅམ་གྱིས་གཤམ་ཆེན་དུ་གྱུར་ཡོད་པ་སྤོངས་ཅི་དགོས། མདོར་ན། འགོ་བ་མའི་རིགས་ཀྱི་བསམ་སྒྲིབ་སྐྱོབ་དཔོན་ཆེན་པོ། ལྷོ་གོང་ས་མཚོག་གིས་¹⁰ རང་བྱུང་གི་ཁམས་སྤྱང་སྐྱབ་བདག་གཉེར་བྱེད་དགོས་ན། ང་ཚོ་ལ་ཞི་བདེ་བཀའ་ཡོད་ཀྱི་ལྷ་བ་ཞིག་སེམས་ཁམས་སུ་ངེས་པར་དགོས། ཕྱིའི་ཁོར་ཡུག་གི་ཐོན་འབྲས་བུ་མེད་ལོངས་སྤྱོད་བྱེད་པ་འདིས་འགོ་བ་མའི་ཁྱིམ་ཚང་ལ་གཞོན་སྟོན་ཆེན་པོ་བཟོ་གིན་ཡོད། དེ་ནི་འགོ་བ་མའི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་ཅི་མཐོང་མི་བྱེད་པ་དང་། ཁོར་ཡུག་གི་གཤམ་ཆེའི་རང་བཞིན་མ་ཤེས་པ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཉར་ཉར་ཡིན། མི་ཚོར་ཁོར་ཡུག་སྐྱོར་གྱི་སྐྱོབ་སྐྱོར་སྐྱོད་རྒྱ་གཤམ་ཆེན་པོ་ཡིན། ང་ཚོས་ཁོང་ཚོར་རང་བྱུང་གི་བཞོན་པ་དེ་ང་ཚོའི་འཕམས་ལུགས་གི་བདེ་ཅེ་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ཤེས་སུ་འཇུག་དགོས།¹¹ ཞེས་པའི་དགོངས་དོན་བཞིན་ང་ཚོས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྐྱབ་ཀྱི་དགོས་པ་གཤམ་ལེགས་པར་ཤེས་པའི་ཐོག་ནས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྐྱབ་ཀྱི་ལག་བརྟུན་ཉམས་ལེན་ལ་འཇུག་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་ལྷུ་ལྷུ་ཡིན།

འཇུག་གི་གཏམ།

ཚུམ་ཡིག་འདིར། གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ལས་རི་བོ་ཡི་གྲུབ་ཆ་དང་། རི་བོ་དང་གནམ་གཤེས་ཀྱི་འབྲེལ་བ། གནམ་གཤེས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་སོགས་གནམ་དང་གི་ཡིག་ཆ་འཇུག་སྤྱད་པ་གཞི་བཅོམ། མཁས་པའི་བཞེད་ཚུལ་གྱིས་ཟུར་རྒྱུ། རང་གི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ལ་སྟོན་བཅས་ཀྱིས་དབྱུང་སྤོང་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཕྱིར་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གི་སྐྱོར་དང་། ལྷག་པར་དུ་རི་བོ་དང་གནམ་གཤེས་གཉེས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལྷ་སུའི་བརྗོད་གཞི་བྱེད་པ་འདི་ལྷ་སུ་ལ། ཞིབ་འཇུག་གི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱུན་རིང་པོ་ཞིག་མེད་པས་སྟོང་ཆ་བསྐྱོད་དགོས་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་དུ་གྱུར་ཡོད། ཕྱིར་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་སྐྱོར་སྤོངས་གནམ་དང་བསམ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་དག་དུ་¹¹ ས་གཞི་དང་། རི་བོ་ཆུ་ཆེན་སོགས་ཀྱི་སྐྱོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་གནང་ཡོད་ཡོད། དེ་དག་ལས་མོ་ཆེ་ནི་མདོ་རྒྱུད་སོགས་ལ་འཇུག་བཅོམ་ནས་ལྷ་སྤྱང་ལྷ་སུའི་བཤད་པ་མང་བོ་ཞིག་དང་ལྷན་བསྐྱེད་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་གཞི་འཛིན་ས་མེད་པའི་སྤྱང་གཏམ་ཁོ་ན་ཞིག་མིན་ཡོད། དེ་དག་ཞིབ་འཇུག་རིག་པའི་འགོས་ལྷར་གསལ་ལ་སྟོན་པ་དང་། རྒྱལ་འབྲེལ་བྱས་པ་ཉ་ཅང་ཉུང་། དེར་རབས་ཀྱི་ཚན་རིག་པ་དང་། ས་ཁམས་རིག་པ་བ། ཁོར་ཡུག་ཞིབ་འཇུག་པ་སོགས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་གྲུབ་དོན་གཏན་འབེབས་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཡོངས་གཤམ་ཁོར་ཡུག་ལ་དོ་སྣང་བྱས་པ་ནི་ ༡༩༧༢ ལོར་Brazil དུ་འཇོན་སྤོང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་སྐྱོར་གྱི་ཚོགས་ཆེན་བསྐྱེད་ཏེ། རྒྱལ་ཁབ་༡༧༠ ཡི་འཇུག་ཚབ་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཤིང་། ཡོངས་གཤམ་གྱི་བསྐྱེད་པ་གཏམ་སྤོང་བ་ནས་བརྟེན་ན་ལོ་སུམ་བཅུ་ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ལས་མེད། དེ་བས། དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་དང་། ཞིབ་འཇུག་གི་གནས་བབ་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཚུམ་ཡིག་འདིར་རི་བོ་དང་འབྲེལ་བའི་ཤེས་བྱ་མང་པོ་ཞིག་དང་། དེ་བཞིན་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ཚད་ལྡན་ཞིབ་འཇུག་སྤྱད་མེད་པའང་གསལ་བོ་ཡིན་པས་བརྗོད་གཞི་འདིར་དོ་སྣང་ཡོད་པའི་ཚུམ་པ་བོ་དག་གིས་འདི་དག་གི་སྐྱོར་ལ་ལགས་པ་ཡོད་པའི་རི་སྐུལ་ཡང་ལྷུ་བཞིན་ཡོད།

༢༠༢༢/༥/༢༥/ ཉེན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་གཉིས་པ་བཞུགས་སྐར་དྲ་རམ་ས་ལ་ནས་འཇུག་རྒྱུགས་པར་བྲིས།

¹⁰ དེའི་དེབ་མིང་། ལྷོ་གོང་ས་མཚོག་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྐྱབ་སྐྱོར་སྐྱོབ་སྐྱོལ་བའི་རྒྱང་དོར་ལམ་སྟོན། ཚུམ་པ་པོ། ལྷོ་གོང་ས་མཚོག་རྒྱུར་མཁའ། ལྷ་མགོན་སྐབས། ཕྱིགས་སྐྱེག་པ། བརྟན་འཛིན་ལུན་ཚོགས་ཨ་ཉི་རྟེ་ཤ། པར་སྐྱེན། ཕྱི་དྲེལ་པར་བསྐྱེན་ལྷ་ཚན། པར་ལོ། ༡༩༧༤ ཤོག་ངོས། ༢༤

¹¹ བཀའ་ཆེམས་ལ་ཁོལ་མ་དང་། ཚོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན་སོགས།

